

Nâzım Hikmet'ten Türk masalları üzerine

Hazırlayan: Dr. Mehmet Perinçek

Bu ayki sayımızda Nâzım Hikmet'in şimdiye kadar Türkçe yayımlanmamış yazılarına devam ediyoruz. Nâzım, "Türk Halk Masalları" derlemesinin SSCB'de yayımlanması üzerine "300 Tısyaç Ekzemplyarov... (300 Bin Adet...)" başlığıyla bir yazı kaleme alır. Yazı, *Ogonyok* dergisinin¹ Kasım 1959 tarihli 49 nolu sayısında çıkar. Emekli Albay Necdet Doluel'in çevirdiği yazıdaki bütün dipnotlar bize aittir.

300 Bin Adet...

Nâzım Hikmet

Halk biblolarını toplamayı seviyorum: Kilden, ahşaptan, samandan. Bazen bu mucizevi şeyler kendi ulusal karakterlerini kaybederler ve kolayca el sanatı ürünlerine dönüşürler. Fakat bu şekilde bile onlarda efsanevi bir şey gizlidir.

Bence, halk sanatının bu minyatür eserlerinin esas ihtişamı, onların yaratıcılarının doğaya etkin, yaratıcı yaklaşımındadır. Halk sadece doğayı tekrar etmez, sadece taklit etmez, fakat onu değiştirir, yalnız doğanın varlıklarını koruyarak gerçekte var olmayan yeni nesnelere yaratır. Herhangi bir doğru dürüst halk biblosu, örneğin tahta oyma at, sadece bir at tasviri değil; ancak doğada eş bulunmayan, bu evcil hayva-

nın yeni bir türüdür. Ancak bu halk biblolarında her şeyden önce beni hayrete düşüren ve coşturan onların bu gerçekçi fantastikliği değil, farklı halklarda aralarındaki benzerliklerdir. Örneğin ben kilden düdükler ve kumbaralar ile ahşaptan keçi ve inekler topladım. Ukrayna, Brezilya, İspanya, Türkiye, Şili, Rusya ve Letonya'ya ait biblolarım var. Bunların hepsi bir şekilde birbirine benziyor! Her biri kendi milletlerine özgü olmasına rağmen bazen Ukrayna düdüğünü Brezilya düdüğünden ayırmak gerçekten zordur. Açıkçası, halk biblolarındaki ulusal farklılıkların ne kadar olduğundan ziyade ortak yanlarının çokluğu ilgimi çekiyor. Öncelikle farklı ulusların sanatını birleştiren şeyler benim ilgimi çekiyor.

Herhangi bir halkın masalını okuduğumda, elbette, o halkın asırlık geçmiş tarihine, yaşam biçimine ve adetlerine ilişkin izlerini bulmak istiyorum. Özellikle bütün halkların iyiliğe, akla, adalete ve aydınlığa yönelik fantezilerini, hayallerini ve isteklerini birleştiren şeyi arıyorum. Kötülük ve despotizme karşı onların nefretinde, ikiyüzlülük ve sofuluğu küçümsemelerinde, aptallığa karşı acıyla gülümsemelerinde halkların ortaklaştığını görüyorum.

¹ *Ogonyok*, devrim öncesi, Sovyet dönemi ve sonrası çıkmayı sürdüren dergilerden biridir. Toplumsal-siyasal ve edebi-sanatsal konuları ele alan resimli haftalık derginin tirajı, 1974 yılında 2 milyonu, 1990'da 4,6 milyonu bulmuştur.

[Sovyet] Devlet Edebiyat Yayınevi, “Türk Halk Masalları”nı² yayımladı.

Bu kitabın baskısı 300 bin adet. Devasa sosyalist bir ülke için normal görünen böyle bir tiraj Türkiye için hayaldir. SSCB’de her yıl aynı, hatta daha fazla tirajla dünyanın farklı halklarının masalları yayımlanıyor. Sovyetler Birliği’nde nüfus 200 milyondan fazladır, ancak okuma-yazma bilmeyen insan hemen hemen yoktur ve Türkiye’de nüfusun tamamı 25,5 milyondur, ancak Türkiye’nin yüzde 70’i okuma-yazma bilmemektedir diyerek bana itiraz edebilirler. Fakat bütün bunlar hesaba katılmasa dahi Türk yayınevleri hiçbir şekilde Sovyetler’inkine yetişemiyor. Bu yüzden bu tür itirazlar temelsizdir.

Peki ya Amerika Birleşik Devletleri? Orada durum nasıl? Orada nüfus 175 milyondan fazla. Okuma yazma bilmeyen sayısı Türkiye’deki kadar çok fazla değil. ABD’deki halk masalları derlemelerinin tirajları Sovyetler Birliği’ndekilerle kıyas kabul etmez.

Bu, Sovyet halkının diğer halklardan folkloru daha fazla sevdiğiyle de açıklanamaz. Bu sadece Sovyet halkının bütün kalbiyle tüm dünya halklarını tanımaya can atmasıyla açıklanabilir. Ayrıca sadece komünizmi inşa eden halklar, diğer halkların masallarda dile getirilen hayallerine bu kadar derin ve içten bir şekilde kulak verebilir: Sosyalist kampın halkları en cesur, inanılmaz hayallerin gerçekleşmesinde büyük başarılar ulaşmadı mı!

Doğal olarak, Sovyet okuru Türk masallarında Türk halk yapıtlarına özgü epeyce şey buluyor. Fakat ona kendi folklorunu hatırlatan çok şey de görüyor. Dünya halklarının masallarındaki öykünün gidişatının benzerliği şaşırtıcıdır. Bence, bu bir tesadüf değildir; bu, “gezici masallardan” değildir. Burada daha derin toplumsal kökler vardır.

Masalların çevirmeni N. Tsvetinoviç’e teşekkür ederim. İşini iyi yapmış. Kitapta sadece köy

folklorunu değil, şehir folklorunu da sunduğu için yayıncıya teşekkür ederim. İki bölüme ayrılan kitap (sihirli masallar ve günlük masallar) Türk masalları hakkında daha fazla bilgi edinme olanağı sağlıyor.

Kitabın çizgi film ve dia filmler için mükemmel bir kaynak olabileceğine inanıyorum. Bazı masallar, hiç şüphesiz, çocuk tiyatrolarında ve televizyondaki çocuk programlarında kullanılabilir.

Yediden yetmişe (ne de olsa masallar “karşısında bütün nesillerin boynu kıldan incedir!”³ Sovyet okurunun Türk masallarını sevmesini çok istiyorum. O masallarda onun ruhuna yakın çok şey var. Bunları okuduktan sonra çift boyunduruk, milli zalimler ve yabancı emperyalistler, altında ızdırap çeken, iyi ve talihsiz Türk halkını sevecektir.

Türk masalları kitabının harika bir tat ile resimlendirildiği konusunda sessiz kalamayacağım. Kitabın kapağındaki zarif ceylan, hem sadece bir ceylan hem de ceylandan daha fazla bir şey.

- 2 *Turetskie Narodne Skazki*, Goslitizdat, Moskva, 1959. Kitapta “Padişahın Oğlu”, “İki Kardeş”, “Balıkçının Oğlu”, “Sihirli Gül”, “Çobanın Oğlu”, İskender Bey Masalı”, “Dilrukeş”, “Kız ve At”, “Dervişin Kızı”, “Söylemez Sultan”, “Kadının Kızı”, “Kurnaz Kadın” gibi masallar yer almaktadır.
- 3 Nâzım Hikmet, burada A. S. Puşkin’in “Yevgeni Onegin” başlıklı eserinde “aşk karşısında bütün nesillerin boynu kıldan incedir” dizisine atıf yapmaktadır. Bu dize, P. İ. Çaykovskiy’in “Yevgeni Onegin” operasında da Gremin’in ariasına girmiştir.